

%E2%80%9Ctackling-the-inequality-pandemic-new-social-contract-fornew-era%E2%80%9D-delivered

3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. Ст. 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

4. Про захист персональних даних: Закон України від 01.01.2017 № 2297-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/2297-17>

5. Decision (EU) 2022/2481 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 establishing the Digital Decade Policy Programme 2030, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2022/2481/oj>

6. United Nations, “Secretary-General’s Nelson Mandela lecture: ‘Tackling the inequality pandemic: a new social contract for a new era’ [as delivered]”, 18 July 2020, available at <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2020-07-18/secretary-generals-nelson-mandela-lecture-%E2%80%9Ctackling-the-inequality-pandemic-new-social-contract-fornew-era%E2%80%9D-delivered>

7. United Nations, General Assembly, “Road map for digital cooperation: implementation of the recommendations of the High-level Panel on Digital Cooperation”, report of the Secretary-General (A/74/81), 29 May 2020, available at <https://www.un.org/en/content/digital-cooperation-roadmap/>.

8. The Digital Decade policy programme 2030, file:///Users/captainroshchuk/Downloads/Digital_Decade_factsheet_update_January_2023_sQJEKpJFAruAY4d2AcLTsMmKBLy_79267.pdf

9. eGovernment Benchmark 2022, file:///Users/captainroshchuk/Downloads/eGovernment_Benchmark_2022_1_Insight_Report_D246JnMGmNuyox4hB7uDeIRLCI_88517%20(1).pdf

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.5.14>

БОСА І.В.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ СТВОРЕННЯ НАЛЕЖНИХ УМОВ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

THE CONCEPT AND ESSENCE OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISM OF CREATING PROPER CONDITIONS FOR ADVOCATE ACTIVITIES

У статті досліджено питання механізму адміністративно-правового створення належних умов діяльності адвокатури. На основі аналізу зазначено, щодо до ознак адміністративно-правового забезпечення діяльності адвокатури слід віднести: адміністративно-правове забезпечення є видом право-забезпечувальної діяльності держави; об’єктом забезпечення виступають права, свободи та законні інтереси адвокатури; адміністративно-правове забезпечення здійснюється на основі делегованих державою повноважень суб’єктами спеціальної компетенції, статус яких встановлено у законі; процес забезпечення реалізується через особливий правовий механізм; метою використання правового механізму є захист, охорона, відновлення прав, свобод та інтересів адвокатури, а також профілактика та припинення їх порушень.

Визначено, що адміністративно-правовий механізм створення належних умов діяльності адвокатури включає в себе прийняття та впровадження законодавства, регулюючої функції та статус адвокатів. Зазначено, що це може включати в себе визначення прав та обов’язків адвокатів, механізми професійної етики, а також створення органів, що контролюють дотримання цих норм.

Акцентовано увагу, що адміністративно-правовий механізм може включати у себе процеси ліцензування адвокатів, встановлення стандартів надання юридичних послуг та інші аспекти, спрямовані на забезпечення якості та ефективності адвокатської діяльності.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, адміністративно-правове забезпечення, адвокатська діяльність, інститут адвокатури, юридична допомога, правова система.

The article examines the issue of the mechanism of administrative and legal creation of proper conditions for the activity of the bar. On the basis of the analysis, it is indicated that the following should be attributed to the features of administrative and legal support of the activity of the bar: administrative and legal support is a type of legal and support activity of the state; the object of security is the rights, freedoms and legal interests of the legal profession; administrative and legal support is carried out on the basis of powers delegated by the state by subjects of special competence, the status of which is established by law; the provisioning process is implemented through a special legal mechanism; the purpose of using the legal mechanism is to protect, protect, restore the rights, freedoms and interests of the legal profession, as well as prevent and stop their violations.

It was determined that the administrative-legal mechanism for creating proper conditions for the activity of the bar includes the adoption and implementation of legislation regulating the functions and status of lawyers. It is noted that this may include defining the rights and duties of lawyers, mechanisms of professional ethics, as well as the creation of bodies that monitor compliance with these norms.

Attention was drawn to the fact that the administrative-legal mechanism can include processes for licensing attorneys, setting standards for the provision of legal services, and other aspects aimed at ensuring the quality and efficiency of advocacy.

Key words: administrative-legal mechanism, administrative-legal support, advocacy, advocacy institute, legal aid, legal system.

Постановка проблеми. Інститут адвокатури направлений на створення гарантій захисту прав людини, і на сьогодні при розбудові правової держави займає вагоме місце. У складний історичний період, який переживає наша країна, українські адвокати не можуть оминати загальнодержавні проблеми. В першу чергу, йдеться про довіру до судової влади, яка, безперечно, впливає на якість правової допомоги, що надається нашим громадянам.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає правові критерії адвокатської діяльності, до яких відносяться, зокрема, незалежність проф. діяльності, специфіка професійної діяльності пов'язана з делегованими державою повноваженнями на правовий захист у межах правової системи України та системи міжнародного права [1].

І саме створення системи належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захист професійних прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів також першочерговим завданням, що зумовило активізацію процесу реформування адвокатури.

Стан опрацювання цієї проблематики. Питанням різних аспектів адміністративно-правового механізму, в тому числі і створенню належних умов діяльності адвокатури приділяли увагу такі науковці, як В. Авер'янов, М. Аракелян, О. Бандурка, Н. Бакаєнова, Ю. Битяк, І. Бородін, Т. Варфоломєєва, М. Завальний, П. Кучеревський, О. Святоцький, І. Семенюк та ін.

Метою статті є дослідження поняття та сутності адміністративно-правового механізму створення належних умов діяльності адвокатури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Створення належних умов для діяльності адвокатури не є можливим без його адміністративно-правового механізму. Адміністративно-правовий механізм є однією з основних форм державного впливу на відповідні суспільні відносини і передбачає певні організаційно-правові засоби їх регулювання [2, с. 71; 3, с. 97].

Якщо розглядати також структуру механізму адміністративно-правового забезпечення з позиції елементів механізму адміністративно-правового регулювання, то В. Марчук бачить структуру механізму адміністративно-правового регулювання так: 1) норма права

(адміністративно-правова норма); 2) правові відносини (адміністративноправові відносини); 3) принципи дії механізму забезпечення порядку управління; 4) стадії порядку управління і їх забезпечення; 5) гарантії здійснення порядку управління; 6) акти застосування норм права [4, с. 9; 6, с. 38]. І. Голосніченко зазначає, що до структури входять такі елементи: 1) норми адміністративного права; 2) адміністративно-правові відносини; 3) акти тлумачення норм адміністративного права; 4) акти реалізації адміністративно-правових норм і відносин [5, с. 20–21; 6, с. 38]. Професор Х. Ярмакі наголошує, що структурними елементами механізму адміністративно-правового регулювання є норми адміністративного права, адміністративно-правові відносини, акти тлумачення норм адміністративного права й акти реалізації адміністративно-правових норм [7, с. 49; 6, с. 38].

Якщо говорити, про елементи механізму адміністративного регулювання у сфері адвокатури, то можна погодитися з Є.Ф. Шкрєбець, який серед ознак адміністративно-правового забезпечення діяльності адвокатури виділяє такі: адміністративно-правове забезпечення є видом право-забезпечувальної діяльності держави; об'єктом забезпечення виступають права, свободи та законні інтереси адвокатури; адміністративно-правове забезпечення здійснюється на основі делегованих державою повноважень суб'єктами спеціальної компетенції, статус яких встановлено у законі; процес забезпечення реалізується через особливий правовий механізм; метою використання правового механізму є захист, охорона, відновлення прав, свобод та інтересів адвокатури, а також профілактика та припинення їх порушень [8, с. 40; 9, с. 24].

Також, Є. Шкрєбець вказує, що адвокатура виступає одночасно як партнер держави, яка взяла на себе зобов'язання забезпечити право громадян на кваліфіковану юридичну допомогу. Як гарантуючий механізм держава використовує інститут адвокатури. Тим самим на адвокатуру покладаються особливі суспільні функції. В цьому якраз і полягає публічний характер адвокатської діяльності. Як громадський інститут адвокатура діє на певних принципах (законності, лояльності до клієнта, дотримання адвокатської етики, незалежності, самоврядності, корпоративності, рівноправності адвокатів, професіоналізму), гарантує громадянам право на кваліфіковану юридичну допомогу [10, с. 80–85].

Розглядаючи погляди науковців щодо структури механізму адміністративно-правового забезпечення вцілому, у тому числі елементів механізму адміністративного регулювання у сфері адвокатури, можна зробити висновок, що інститут адвокатури виступає у ролі гаранта який взяв на себе зобов'язання забезпечити право громадян на кваліфіковану юридичну допомогу.

При реалізації даного права інститут адвокатури залежить від нормативно-закріплених правових актів, які безпосередньо створюють належні умови для їх діяльності.

Згідно п. 14 ст. 92 Конституції України виключно законами України визначаються засади організації та діяльності адвокатури [12]. Правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні сьогодні визначено Законом України від 5 липня 2012 року № 5076-VI «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [11]. У Тіньовому звіті «Адвокатура України: уроки перших років самоврядності» підготовленого громадською організацією «Лабораторія законодавчих ініціатив» у співпраці з громадською організацією «Адвокат майбутнього» зроблено висновок, що Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 року, який визначає засади її організації та діяльності, містить значні недоліки, які мають істотний негативний вплив на виконання адвокатурою її особливої соціальної ролі у суспільстві. Цей Закон вже два роки залишається не приведеним у відповідність до Конституції України після внесення змін до неї щодо правосуддя [13, с. 78].

У науковому дослідженні О. Коваля, акцентовано увагу на тому, що серед останніх законопроектів, спрямованих на реформування інституту адвокатури є Проект Закону України від 6 вересня 2018 року № 9055 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Проект Закону України від 14 вересня 2018 року № 9055-1 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Проект Закону України від 20 вересня 2018 року № 9055-2 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Проект Закону України від 29 серпня 2019 року № 1013 «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» [3].

Також, у його дослідженні, зазначено, що проект Закону України від 6 вересня 2018 року № 9055 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачав викласти Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у новій редакції, а також розширення професійних прав адвокатів та закріплення додаткових гарантій адвокатської діяльності; впорядкування доступу до професії, зниження корупційних ризиків; визначення змісту принципу «уникнення конфлікту інтересів»; розширення видів адвокатської діяльності; визначення меж (не)сумісництва

адвокатської діяльності із іншими видами діяльності, різниці між статусом адвоката та здійсненню адвокатської діяльності; забезпечення пропорційності дисциплінарної відповідальності адвоката; забезпечення об'єктивного розгляду дисциплінарних справ щодо адвоката; ефективне функціонування адвокатського самоврядування на принципах децентралізації в рамках єдиної Національної асоціації адвокатів України; прозоре фінансування діяльності органів адвокатського самоврядування.

Відповідно, на сьогодні, ми можемо спостерігати, що всі зміни з урахуванням реформ, які відбулися не знайшли відповідного відображення у Законі України від 5 липня 2012 року № 5076-VI «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Тому, постає питання про створення ефективної моделі адвокатури в Україні, адже це є можливістю посилити гарантії здійснення адвокатської діяльності.

Адміністративно-правовий механізм створення належних умов діяльності адвокатури включає в себе прийняття та впровадження законодавства, регулюючого функції та статус адвокатів. Це може включати в себе визначення прав та обов'язків адвокатів, механізми професійної етики, а також створення органів, що контролюють дотримання цих норм. Також, адміністративно-правовий механізм може включати у себе процеси ліцензування адвокатів, встановлення стандартів надання юридичних послуг та інші аспекти, спрямовані на забезпечення якості та ефективності адвокатської діяльності.

Висновок. Таким чином, адміністративно-правовий механізм створення належних умов діяльності адвокатури – це врегульована нормами адміністративного права діяльність утверджених державою суб'єктів, спрямована на створення умов і забезпечення гарантій, необхідних для нормального функціонування адвокатури.

Список використаних джерел:

1. Боряк Г. Професійні права адвоката. URL: <https://unba.org.ua/publications/2356-profesijni-prava-advokata.html> (дата звернення 11.12.2023)
2. Борко А.Л. Поняття і основні риси адміністративно-правового забезпечення функціонування судової системи України. *Публічне право*. 2013. № 2 (10). С. 71–77.
3. Коваль О.А. Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення здійснення реформи адвокатури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020 № 47 том 1. С. 97–100.
4. Марчук В. І. Адміністративно-правове забезпечення встановленого порядку управління в Україні органами внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2011. 16 с.
5. Голосніченко І. П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття) : посібник. Ірпінь, 1998. 108 с.
6. Корнієнко Д., Павлюгін Ю. Сутність механізму адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності сил безпеки (на прикладі Національної Гвардії України). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 35–41.
7. Ярмак Х. П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. ОЮІ ХНУВС. Одеса, 2007. 438 с.
8. Шкребець Є.Ф. Адвокатура України: адміністративно-правове забезпечення діяльності на сучасному етапі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2016. 220 с.
9. Коваль О. Сучасний стан адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України. *Вісник АПСВТ*, 2020, № 1-2. С. 21–29.
10. Шкребець Є.Ф. Адміністративно-правовий статус адвокатури в Україні на сучасному етапі розвитку. *Право і Безпека*. 2015. № 2. С. 80–85.
11. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 21.11.2023).
12. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 21.11.2023).
13. Тінювий звіт «Адвокатура України: уроки перших років самоврядності» підготовлений громадською організацією «Лабораторія законодавчих ініціатив» у співпраці з громадською організацією «Адвокат майбутнього». URL: <https://cutt.ly/rwSeNi05> (дата звернення 21.11.2023).